

Hallintovaliokunta
00102 EDUSKUNTA
HaV@eduskunta.fi

Asia: HE 124/2021 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rahankeräyslain 1 §:n muuttamisesta

Ympäristöministeriön lausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle

Ympäristöministeriö kiittää hallintovaliokuntaa mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi rahankeräyslain 1 §:n muuttamisesta.

Hallituksen esitystä valmisteltaessa on kuultu laajasti erilaisia sidosryhmiä ja siinä on tuotu ansiokkaasti esille vapaaehtoiseen päästökompensaatiotoimintaan liittyviä erilaisia näkemyksiä ja haasteita.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rahankeräyslakia siten, että lain soveltamisalaa säännökseen lisättäisiin uusi kohta, jolla vapaaehtoiset päästökompensaatiopalvelut rajattaisiin rahankeräyslain soveltamisalan ulkopuolelle. Soveltamisalan ulkopuolelle rajattaisiin palvelu, jolla kasvihuonekaasupäästöjä kompensoidaan siten, että todennetulla ja lasketulla tavalla vähennetään tai poistetaan kasvihuonekaasuja ilmakehästä tai vältetään niiden pääsemistä ilmakehään. Soveltamisalarajoituksen mukainen toiminta olisi mahdollista rahankeräyslain sääntelyn ulkopuolisena toimintana erilaisille toimijoille riippumatta palveluntarjoajan oikeudellisesta muodosta. Ehdotuksella pyritään tuomaan selkeyttä suomalaisessa keskustelussa esille nousseeseen kysymykseen toiminnan vastikkeettomuudesta/vastikkeellisuudesta sekä suhteesta rahankeräyslakiin.

Ympäristöministeriö pitää hallituksen esityksen mukaisia rahankeräyslakiin tehtäviä vapaaehtoisen päästökompensaatiotoiminnan luonnetta selkeyttäviä toimenpiteitä tarpeellisina ja tervetulleina. Ympäristöministeriö korostaa, että hallituksen esityksellä poistetaan vapaaehtoisen päästökompensaatiotoiminnan oikeustilaa koskeva epävarmuus, joka on hidastanut ja osittain estänyt vapaaehtoiseen päästökompensaatiotoimintaan liittyvän kehitystoiminnan, digitaalisten alustojen kehittämisen, erilaisen palvelumuotoilun luomisen ja uusien konseptien kehittämisen.

Hallituksen esityksen tavoitteena on myönteisten ympäristövaikutusten aikaansaaminen mahdollistamalla suomalaisille yrityksille, säätiöille ja kansalaisjärjestöille vapaaehtoisten päästökompensaatiopalvelujen tarjoaminen myös liiketoimintatarkoituksessa. Vapaaehtoisten päästökompensaatiopalveluiden markkinoiden avautuminen kannustaa yrityksiä ja muita alan toimijoita kehittämään uusia vapaaehtoisia päästökompensaatiopalveluita ja tapoja vähentää tai välttää kasvihuonekaasupäästöjä tai poistaa kasvihuonekaasupäästöjä ilmakehästä.

Ympäristöministeriö kiinnittää huomiota vapaaehtoisen päästökompensaatiotoiminnan markkinoiden muuttumiseen viime vuosina, kun kansallisille markkinoille on tullut myös muissa kuin kehittyvissä maissa toteutettujen hankkeiden ilmastohyötyihin perustuvia kompensaatiopalveluita.

Ympäristöministeriö korostaa, että rahankeräyslakiin ehdotettujen muutosten lisäksi on tarpeen käydä yleistä keskustelua siitä, minkälaisia sääntelytarpeita vapaaehtoiseen päästökompensaatiotoimintaan kohdistuu muun muassa toiminnan luotettavuuden varmistamiseksi. Vapaaehtoisen päästökompensaation reunaehdoja ja sääntelytarvetta toiminnan luotettavuuden varmistamiseksi onkin pohdittu ympäristöministeriön selvityshankkeessa, jonka loppuraportti on julkaistu elokuussa 2021 (Vapaaehtoisten päästökompensaatioiden sääntely. Ympäristöministeriön julkaisuja 2021:26.). Raportissa on käsitelty ja arvioitu yksityiskohtaisesti erilaisia vaihtoehtoja ohjauskeinoiksi vapaaehtoiselle päästökompensaatiomarkkinalle. Raportin mukaan uuden pakottavan kansallisen lainsäädännön luominen vapaaehtoiseen kompensaatioon ei nykyisellään olisi toteuttamiskelpoinen ohjauskeino, mutta kompensaation laatua voitaisiin kuitenkin parantaa merkittävästi ja tehokkaasti informaatio-ohjauksen keinoilla.

Selvitettäviä kysymyksiä vapaaehtoiseen päästökompensaatioon ja sen laadunvarmistamiseen liittyen ovat ainakin se, mitkä reunaehdot toiminnan tulisi täyttää, jotta kuluttajalle voitaisiin myydä palvelua, jossa esitetään väittämä jonkun lasketun päästön kompensoimisesta. Käytännössä tämä tarkoittaisi sen selvittämistä, milloin tuotettu päästövähennys on todellinen, mitattavissa, pysyvä ja lisäinen. Arvioitavaksi voisi tulla myös se, tulisiko myös kansallisissa hankkeissa hyödyntää riippumattoman osapuolen näkemystä siitä, toimiiko palvelua myyvä taho sovittujen sääntöjen mukaisesti.

Vapaaehtoisen kompensaation laatua voitaisiin edistää laatimalla suositukset vapaaehtoisen kompensaation minimikriteereistä hyödyntämällä olemassa olevien kansainvälisten ja kansallisten standardien sisältöjä yhdenmukaisen ja laadukkaan palvelun kehittämiseksi.

Lisäksi tulee tarkastella myös kaksoislaskennan ongelmaa, jolla viitataan siihen, että Suomessa toteutetut ilmastotoimet lasketaan Suomen hyväksi eivätkä kansalliset päästökompensaatiohankkeet näin ollen täydentäisi kansallista ilmastopolitiikkaa, vaan ne laskettaisiin suoraan osaksi Suomen valtion kansainvälisten velvoitteiden suorittamista. Näin ollen tulisi myös pohtia mahdollisten rekisterien tai tietokantojen tarvetta, joiden avulla kansalliset vapaaehtoisuuteen perustuvat kompensaatiohankkeet voitaisiin erottaa Suomen valtion kansainvälisten ilmastotavoitteiden täyttämisestä. Rekisterin tarvetta voitaisiin arvioida myös siltä kannalta, tulisiko esimerkiksi avoimuuden lisäämiseksi perustaa tietyt edellytykset täyttävälle toimijoille oma rekisteri, josta kuluttajat ja muut kompensaatiopalveluiden käyttäjät voisivat tarkistaa, onko palveluntarjoaja sitoutunut noudattamaan yhteisesti sovittuja toiminnalle asetettuja sääntöjä.

Jatkotyössä tulisi pohtia Suomessa tarjottavalle päästökompensaatiolle asetettavia reunaehdoja ja vähimmäisedellytyksiä. Niin ikään tulisi selvittää, tarvitseeko toiminta viranomaisvalvonnan ja miten tällainen valtion toimesta järjestettävä valvonta voitaisiin rahoittaa.